

הסביבות

עלון להפצת תורת המוסר

"אוהל יוסף" - גובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

פרשת שלח

סיון התש"פ

גליון מספר 293 (326)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אוזרי לבבכם ואוזרי עיניכם"

(דברים ל"ד)

על דברים נחוצים, אין מקום להתפשר או לוותר. כן הוא הדבר, לעזוב את העולם, להימנע מהרע, זה טוב. אך הכרח גם לעסוק בדברים של חובה, להתעלות בתורה וביראת שמים!

אך אפשר ללמוד ממצוות ציצית, שכאשר התורה דורשת מן האדם יקדושים תהיו כפירושו של הרמב"ם ז"ל: **קדש עצמך במותר לך**. התורה קובעת שכאשר האדם מעליח בדרך של השלילה, של היסור מרע, על ידי פרישות מן המותר לו, או כתיאור מוכרחת יגיע גם מצב החיובי של "קדושים תהיו". אין ח"ו לחשוב שהתורה דורשת מן האדם דבר שאינו הכרחי, או ללא שום מטרה, או ללא שום תמורה, אלא כל דבר הוא מוכרח ומועיל. **כל פרישות מענין העשה מביאה בעקבותיה בהכרח, עליה בקדושה ובטהרה**, בבחינת "והיה כאשר ידים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק". הא בהא תליא, אם אין שלילה, אין חיוב.

האנושר - עצם הפרישה מן השלילה

אומרים חז"ל: "אחרי לבבכם", זו אפיקורסות, ואחרי עיניכם זו זנות, אשר אתם יוונים אחריהם" זו עבודה זרה (ילקוט שמעוני תש"ן).

יש לחתובנו במטרה שהתורה תהיה בפנינו במצוות ציצית: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". התורה כאן מצווה על שלילה, על מה שאין להיכשל בו, ולא על פעולה חיובית, שמצווה לעשותה ולהתעורר אליה. וכן את האדם בענין לשון הרע, שתכלית המצווה היא בשב ואל תעשה, אל תדבר, בשלילה, ולא בפעולה חיובית כל שהיא. האדם מצווה להימנע מלעשות פעולה של דיבור האסור, ואין עליו מצווה לקום ולעשות דבר בפועל. **לכאורה מן הראוי היה שליד השלילה צריך לבא החיוב**. אינו מספיק להזהיר את האדם מה לא לעשות, אלא צריך גם להגיד לו מה עליו לעשות!

לדוגמא את האדם מי שחוזר בתשובה ונוטש את דרכו הרעה, עוב את העולם ובא לשיבה לעולמה של תורה, כאן האדם את החיוב ליד השלילה. **מצד אחד** הוא עוב את חיי השלילה של העולם ומתנור ממעשיו הרעים עד כה, **ומצד שני** הרי הוא עוסק בדברים חיוביים, לימוד תורה, קיום המצוות, תיקון המעשים. **לא אומרים לאדם שרק פירוש מדבר עבירה**, והכל יסודר בשבילו מעצמו, לא מניעים לו שרק יבטח בה' וכל עניני יסודרו מעצמם. **הסבא זצ"ל** (מנובחרדוק) היה אומר שבטחון שיד רק על דברים שהאדם מוכרח להם, אך דברים שאינם בגדר ההכרח, הם בבחינת מותרות ולא שייך עליהם בטחון. אבל

כידוע אמו על כך המגיד מדבנא, משל לציפור שהוציאהו מקינה וכלאוה בתוך כלוב, על זה צריך פעולה לקחת את הציפור ולהכניס לכלוב. אך אם רוצים לשחררה, אין צורך בכל הפעולות האלו, אלא מספיק שפתחים את דלת הכלוב והציפור יוצאת מעצמה ומשתחררת מאליה.

זהו סוד הדברים: כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. כמה מגוחך הוא המצב ההפוך במשל על שני ילדים שהיו משחקים במשחק הסוס. ילד אחד מתכופף והוא הסוס, והשני רוכבו.

המשך בעמוד ב'

מעשה רב

נס ופלא

ומים חמים לסעודת 'מלוה מלכה'. **או אז נשמעו צעקות** ודפיקות עזות על החלון, חיילי פטלירה נכנסו לאולם הישיבה. רבי אברהם ניגש לחייל ראש הפורעים להתחנן על נפשו. הוא הסביר שאין הם מורדים חלילה, אלא לומדי תורה, אך דבריו לא הועילו. ניסה לדבר על ליבו: "אם תהרגו אותנו, יהיה לכם חטא גדול לאלוקים". על כך השיבו החייל בלעג: "שוטה, מי יגיד לי דעה, הכל תלוי בדעתך, אם ארצה, יכול אני לירות בך עכשיו!" ובעודו מדבר, דרך את אקדחו וכיוונו לעבר ראשו של רבי אברהם. **אך רבי אברהם לא זז ממקומו**, פניו לא השתנו במאום, ולתמיהון כולם אמר בשלוה: "אם אלוקים לא ירצה, לא תוכל לירות בי". **החייל נזדעזע**, הוריד את אקדחו, אך לא עזבם לנפשם, אלא ציווה על אנשיו להוביל את כל התלמידים ליער, שם יהרגו. כך יצאו לדרך האחרונה - במחשבת הפורעים, אך לא כך הייתה עצת ה' שומר ישראל! **בדרך נס החיילים טעו בדרךם**... במקום לפנות ביער שמאלה פנו ימינה, והגיעו אל ארמון מפקדים, שר הצבא בוגרסקי. החיילים הסבירו לו כי מצאו יהודים מורדים ועתה הם

בימי הפרעות באוקראינה, במהלך מלחמת האזרחים, בהם נהרגו כמאה וחמישים אלף יהודים בפוגרומים רחבי היקף, אירע נס גלוי לשיבת גובהרדוק ששכנה בעיר ז'יטומיר, נס שלימים אמר הגאון רבי אלחנן וסרמן כי מצוה לפרסמו, ובבקריו באמריקה ביקש מהגאון רבי אברהם קלמן גולדברג שהנהיג באותם ימי אימה את הישיבה, שיספר לו את מעשה הנס אף שהוא שמע זאת כבר מספר פעמים. **היה זה יום שבת קודש**, בחורי הישיבה ניצלו יום זה ללימוד ממושך ללא הפסקה, גם כשהחשיך היום לא פסקו מלימודם ולמדו מוסר בחושך. לאחר תפילת ערבית החליטו על אף הפחד הנורא מהפורעים, כי יש להדליק נרות כדי שיוכלו להמשיך וללמוד. סמכו על זכות התורה שלא יאונה להם כל רע. **באותה שבת חלם הגאון רבי אברהם קלמן גולדברג** והנה הוא רואה כיכר לחם לבן! דבר מאכל שלא היה בכלל באותם ימים, בקושי השיגו לחם יבש... ויהי החלום פלא. **כך המשיכו ללמוד** עד השעה עשר, אז הפסיקו מלימודם והגבאית הגישה להם לחם

היש בה עץ ?

היש בה עץ אם אין ופרש"י: אם יש בהם אדם כשר, שיגון עליהם זכותו: וצריך בירור רב, וכי אם יש צדיק שיגון עליהם, לא יוכלו לכבוש את הארץ? וכי האם תבטל מצות כניסה לארץ? אתמהא. ובגמרא [ב"ב טו.] מפרש שכוונת משה הייתה, האם איוב קיים ויכול הוא להגן על דורו ועדיין צ"ע.

הובא באיוב [פ"ב] שקיבל השטן **רשות מהקב"ה לנסות אותו ביסורים** וביגמרא אמרו איוב בסערה חרף, בסערה השיבו לו: אמר לפניו רבש"ע שמה נתחלף לך בין אויב לאויב? וענה לו הקב"ה, הרבה נימין בראתי באדם וכל נימא ונימא בראתי לה גומא בפני עצמה שלא יהו שטים וינקות מגומא אחת, שאלמלי שטים וינקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם, **בין גומא לגומא לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי**? [ב"ב טו.] **איוב חשש שמא ח"ו אין נראה משפט צדק מאת הבורא ית', והקב"ה השיב לו, כי הכל מדוקדק ואין טעותות ח"ו.**

"מי יתנני ירחי ירחי קדם" זוהי הבקשה של איוב אחרי שהבין זאת. מבאר רבי שבת יודלביץ זצ"ל **רצה איוב להיות בדרגה ברורה של ראיית הבורא ית'** - ללא כל שאלות וספקות, כתינוק במעני אמו שאוכל, ולומד התורה מהמלאך, ונר דלוק לו על ראשו, וצופה ומביט מסוף העולם עד סופו. **הוא רוצה שכתוב שמים יתגלה אליו באופן הבהיר ביותר** - שלא יהא ח"ו שום מחשבה או הרהור על מידותיו ית'. **שאיפות רוחניות ללא גבול.**

בקשות רוחניות מלב טהור כזה - מתקבלות ומשה רבנו אמר למרגלים, אם נכנסים לארץ שאיוב נמצא בה, **צריך להיות בדרגה וראויים שדרך המלחמה תהיה באופן הנעלה ביותר** עם הרבה כבוד שמים, בבהירות גמורה.

צריך לדעת גם כשמגיע לאדם איזה דבר, הוא צריך לדעת לאיזה דרגה הוא צריך להיות כדי לקבל את הדבר שמגיע לו ויהי צדון שנוכח לוה.

הסביבות

דגל המוסר.....	עמוד ב'
על פרישות השבוע.....	עמוד ב'
נקודה בפרשה.....	עמוד ג'
ציצית.....	עמוד ד'
דמויות הוד.....	עמוד ד'

להקדשת זכויות העלון, להצלחה לך ולב"ב ברוחניות וגשמיות, או להנצחת הקרובים לך

בסך 200 ₪ לגליון - תוכל לזכות לשעות רבות של חיזוק בלימוד התורה והמוסר **לתרומות באשראי מאובטח לחץ כאן**

דגל המוסר - פרשת שלח לך / המשך

ובשלב מסוים, ה"רוכב" קשר את ה"סוס" לעץ והסתלק, הלך לביתו ושכח אותו. עוברים אנשים ורואים את ה"סוס" בוכה, ושואלים מדוע, ולמה הוא לא מתקן את עצמו והולך הביתה? הילד ענה כי אינו יכול שהרי הוא סוס, והרוכב צריך לבא ולשחררו ואין אסור מתיר עצמו מבית האסורים. **איזה גחוק!** מדוע לא יוריד את החבל ואת המרדעת מעליו ואז יראה כמה הוא בן חורין! **כן הוא האדם.** משועבד ומוכנע ליעריו ואיש יודע שהוא יכול לשחרר את עצמו לבד! **האדם הושב שהתורה רק כופה עליו שלילה,** זה אסור, מה אסור זהו רק דמיון, כי הוא רואה את עצמו כסוס, הוא רואה על הרים כהרים ודואג ובוכה. אבל לפי האמת זוהי בכיית חיים, ובמציאות בכל צעד ושעל ישנו "חיוב". ולא תתורו אחרי לבכם ואחרי עיניכם, ויהי מצווה חיובית, ואם האדם אינו מרגיש כך, הרי זה בגלל שמוחו וראשו תפוסים בענינים אחרים כמו טלפון תפוס שאינו מקבל שיחות, האדם מגביל את עצמו למעב של סוס, אך באמת הוא חלק אלוה מומעל, ובדומה לאלוה, הוא בלתי מוגבל בשאיפתו ובאפשרותיו.

זוהי חזקת המוסר "איש שותה כמים עוולה" (איוב טו, טז), היינו מי שהעוולה היא אצלו כמו מים ששותים בגלל הצמא, בגלל שזקוקים להם, ולא בגלל טעמים. לא כמו יין או חלב. כך האדם הולך אחר לבו ואחרי עינו ומושך את עצמו לדבר עבירה, מגרה יצר הרע באפיה, **אז הוא יוצר את הצמא לעבירה.** אך אם ישכיל לשמור על מחשבות לבו, ועל עיניו, אז כתוצאה הכרחית יתבטלו תאוותיו הרעות ומאליהם יעזו ויתעוררו שאיפתו הזכות והטהורות. **האדם צריך להגיע להתעוררות על ידי הסתכלות בצבע התכלת** הדומה לים, ומשם לרקיע, ומן הרקיע לכסא הכבוד. על ידי ה"שלילה" וההתרחקות מן העבירה יגיע האדם עד ה"חיוב" הבלתי מוגבל, עד כסא הכבוד. **ואשר למשכיל ללכת בדרך זו.**

ובשלב מסוים, ה"רוכב" קשר את ה"סוס" לעץ והסתלק, הלך לביתו ושכח אותו. עוברים אנשים ורואים את ה"סוס" בוכה, ושואלים מדוע, ולמה הוא לא מתקן את עצמו והולך הביתה? הילד ענה כי אינו יכול שהרי הוא סוס, והרוכב צריך לבא ולשחררו ואין אסור מתיר עצמו מבית האסורים. **איזה גחוק!** מדוע לא יוריד את החבל ואת המרדעת מעליו ואז יראה כמה הוא בן חורין! **כן הוא האדם.** משועבד ומוכנע ליעריו ואיש יודע שהוא יכול לשחרר את עצמו לבד! **האדם הושב שהתורה רק כופה עליו שלילה,** זה אסור, מה אסור זהו רק דמיון, כי הוא רואה את עצמו כסוס, הוא רואה על הרים כהרים ודואג ובוכה. אבל לפי האמת זוהי בכיית חיים, ובמציאות בכל צעד ושעל ישנו "חיוב". ולא תתורו אחרי לבכם ואחרי עיניכם, ויהי מצווה חיובית, ואם האדם אינו מרגיש כך, הרי זה בגלל שמוחו וראשו תפוסים בענינים אחרים כמו טלפון תפוס שאינו מקבל שיחות, האדם מגביל את עצמו למעב של סוס, אך באמת הוא חלק אלוה מומעל, ובדומה לאלוה, הוא בלתי מוגבל בשאיפתו ובאפשרותיו.

זוהי חזקת המוסר "איש שותה כמים עוולה" (איוב טו, טז), היינו מי שהעוולה היא אצלו כמו מים ששותים בגלל הצמא, בגלל שזקוקים להם, ולא בגלל טעמים. לא כמו יין או חלב. כך האדם הולך אחר לבו ואחרי עינו ומושך את עצמו לדבר עבירה, מגרה יצר הרע באפיה, **אז הוא יוצר את הצמא לעבירה.** אך אם ישכיל לשמור על מחשבות לבו, ועל עיניו, אז כתוצאה הכרחית יתבטלו תאוותיו הרעות ומאליהם יעזו ויתעוררו שאיפתו הזכות והטהורות. **האדם צריך להגיע להתעוררות על ידי הסתכלות בצבע התכלת** הדומה לים, ומשם לרקיע, ומן הרקיע לכסא הכבוד. על ידי ה"שלילה" וההתרחקות מן העבירה יגיע האדם עד ה"חיוב" הבלתי מוגבל, עד כסא הכבוד. **ואשר למשכיל ללכת בדרך זו.**

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשיות השבוע

חטא המרגלים

"וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו" (י"ד - מ)

שואלים בעלי המוסר, איך ברגע אחד חל שינוי במחשבתם של עם ישראל, שרק לפני זה בכו שרוצים לחזור למצרים, ופה ברגע אחד התהפך ליבם ופנו להילחם במסירות נפש ממש כדי להיכנס לארץ ישראל, אי"כ מדוע קודם לכן לא רצו להיכנס לארץ ישראל! ועוד קשה, לאן נעלמו כל הענקים שרק אתמול חששו מהם?

רבי לייב חסמן תירץ, יצר הרע משכנע את האדם לעשות עבירה- אבל לאחר שעשה את העבירה ויצר הרע עוב אותו, רואה האדם שהכל היה מקסם שווא. משל למה הדבר דומה, שאדם הזמין את חבריו לצפות בסרט, החבר מאוד נהנה, רק לא הבין מדוע יושבים בחושך, הלא ק"ו שבאור רואים יותר טוב. הדליק החבר פנס, ומיד נעלמו התמונות, וכולם החלו לצעוק, והוא לא הבין... שוטה, צעקו לו, כאן הכל עובד רק בחושך. אמר ר' לייב, כשיצר הרע בא עם כל גייסותיו בחושך, הכל נראה בצבעים זוהרים, אבל כשמדליקים את האור, הכל נעלם בבת אחת. האור הוא התורה והמצוות שהאדם מקיים, וכך הוא מרחיק ומקטין את כוחו של היצה"ר.

מתרץ הסבא מקלם, הגמ' בעבודה זרה [ג]. אומרת, גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ופירשו שם התוספות, "מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצוות בוראו".

זהו טיבו של האדם כאשר חל עליו ציווי- קשה לו מאוד לקיימו, שהרי אז מפתחו יצרו שלא ימלא אחרי הציווי. לעומת זאת, כשאדם אינו מצווה, קל לו יותר לעשות את המעשה. לכן, כל עוד חלה עליהם המצווה להיכנס לארץ ישראל, יצא יצר הרע למלחמה ופיתה אותם שלא יכנסו, ולכן בכו בני ישראל והתעמו על שהקב"ה הוציאם ממצרים. ובו ברגע שהקב"ה ביטל את המצווה, בטל היצה"ר וממילא התבטלו כל פיתוייו ותעתועיו, ואז שבו לשכל הישר ונוכחו לדעת כי ארץ ישראל היא המקום הטוב ביותר עבורם. צא ולמד, שכל פיתויי היצר הרע הם דמיון, ואין בהם כל ממשות ואמת.

לפי"ז מסביר רבי יעקב ניימן בספרו דרכי מוסר- את המשנה במסכת שבת [פ"א - מ"ב] "לא ישב אדם לאכול בערב שבת סמוך למנחה ואם התחיל לא יפסיק", ויאומרת הגמ' [שבת ט':], מאימתי נחשבת תחילת הסעודה, משיתיר אבנטו. מקשה על כך הגמ' [י']. וכי מה הטירחה לחגור את החגורה בחזרה עד כדי כך שלא מטריחים את האדם להפסיק בסעודתו כדי להתפלל מנחה. ובכלל קשה, מה בכך, שיתפלל בלא חגורה? מתרצת הגמ', שהוא אינו יכול להתפלל כשהוא אינו חגור, משום מצוות "היכון לקראת אלוך ישראל". שואלים התוספות, שאמנם כעת מיושב מדוע אסור להתפלל בלי אבנט, אבל נשארה השאלה הראשונה שהרי אין טרחה בכך שישוב ויחגור את חגורתו. אומר הרב ניימן, כיון שחל חיוב על האדם ומצווה היא לחגור אבנט משום "היכון לקראת אלוך ישראל", בוודאי יערים עליו היצה"ר קשיים ומכשולים רבים, עד שאפילו פעולה קלה של מה בכך, כמו חגירת אבנט, תהיה עליו למשאו ולטורח רב.

אמרו בשם ה"חזון איש", אילו היתה מצוות נטילת אתרוג אמורה דווקא באתרוג עם "בלעטליך", גם אותו בקושי היו מוצאים.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

<p>"נקל לו לאדם לסבול מה שיודעים אף אנשים חסרונים בסתר יותר משיוכיחניו אחד בפניו." (ח"א)</p>	<p>"השיגחת ה' עם המאמין, והנס עם הבורטה." (גדול אחד)</p>	<p>"מי שרוחו יקר ודעתו נוחה, חברתו טובה ואחבתו מתמדת" (חכם אחד)</p>	<p>"כשתרצה לדעת מי יאתבך אין מי ישנאך, ראה מה יש בלבבך" (החתם סופר)</p>
<p>"כשושנה בין החוחים כן וגו' - השושנה נתגדלה בין החוחים ולא הזיקה מפני שגידולה למעלה מהם, ולא יכלו להגיע אליה." (מוהר"א זעלמנס זצ"ל)</p>			

נקודה בפרשה

מעלת ארץ ישראל

ויצואו דיבת הארץ אשר תרו אותה אל בני ישראל (יג, לב)

איש צדיק היה בירושלים של מעלה, הגה"צ רבי דוב סוקולובסקי זצ"ל שמו. חתנו חביבו של רבה הנערץ של מיר שבליטא, מרן הגאון רבי אברהם צבי קמאי זצ"ל ה"ד. כל ימיו היו מסכת אחת של תורה וגמילות חסדים בעונה ובהצנע לכת. אפוף שתיקה של סייג לחכמה היה, רק לעתים נסדק חריץ בחומות הדומיה, וממנו בצבץ העושר הספון, תורת החיים של תשעים שנות חיים בצל גדולי עולם ובסערות הימים. הסיפור דלהלן, המפעים והמופלא, הוא שלל שזכו בו אנשים שנכחו ברגע של היבקות סכר בפך השתיקה. שלל ששורה הן. וכך סיפר רבי דוב:

בעיירה מיר חי יהודי אמיד, בעל בעמיו. נכסיו היו מוצלחים וקרובים לעיר, והברכה היתה שרויה במעשי ידיו, באופן שלא נשקפה כל סיבה שתצדיק שינוי כל שהוא במערך חייו. מחנה ביום בהיר פשטה השמועה שאותו פלוני וחסה את כל ספקיו ומוכר את מטלטליו. מדוע? היתכן? והתשובה לא איחרה לבוא: אותו יהודי בעל רגש חם החליט לעקור ממקומו ולעלות לארץ ישראל, ארץ הקודש. לחון את עפרה ולקיים בגופו מצוות ישוב ארץ ישראל. השמועה הכתה גלים, גלים של חיבה ואהדה למעשהו הנאצל. בבוא יום הפרידה התאספו בני העיירה להיפיד ממנו ברגשי קודש, בערבה לארץ הנכספת ובקנאה סמויה על שזכה הוא למה שאחרים לא זכו: לעלות לארץ ישראל. אף הוא ענה כנגד המברכים: "לשנה הבאה בירושלים הבנויה" כולנו יחד, ומשם הועיד פניו ירושלימה.

עברו שבועות ואולי חודשים. האירוע כבר היה נשכח, אלמלי ביום בהיר לפתע פתאום הופיע היהודי בשערי מיר. הוא חזר, שב על עקבותיו. מה קרה? גם הפעם התאספו כל בני העיירה לבית הכנסת, והפעם כדי לשמוע חוויות מארץ הקודש. תיאור מכלי ראשון. וכי מלתא דזוטרטא היא? לא מפי השמועה ולא

מספרים, אלא מעד ראייה ממש, שזכה לדרוך על עפר הארץ, למשש את אבני הכותל המקודשות ולנשום את אויר הנשמות של ירושלים.

עלה האיש על הבימה והחל לספר ולתאר את הארץ הטובה ואת יושביה, את הקודש ואת המקדש, את אוירא דארץ ישראל ואת נועם זיוה. הוא מתאר בפאתוס, והציבור שומע בשקיקה ושותה בצמא כל מילה. ואז, בשיאו של התיאור, נתכרכמו פניו, והוא עבר בקול נוגה לתאר את המצב הכלכלי הקשה בארץ ישראל. אבל... אבל", אמר האיש, "לחיות שם קשה מנשוא. אין פרנסה, אין אוכל לפי הטף, החיים קשים וחסרי מוצא".

הוא המשיך ותיאר את הדחק ואת לחץ החיים בו שרויים אנשי הישוב - כפי שאכן היה, ולא נתקררה דעתו עד שפלט מפיו את הסיומת הקשה: "עדיף להיות פְּבֵשָׁה במיר מאשר להיות אדם בארץ ישראל..."

וכאן מגיע רבי דוב לשיאו הדרמטי של הסיפור. מספר רבי דוב: הדברים יצאו מפיו, ולנוכח עיני הקהל המרותק התחוללה זנועה: האיש חטף כנראה בו ברגע שבץ מוחי, פניו נפל, כל גופו נשמט והוא החל צונח אט אט ארצה. אנשים ניסו למנוע את נפילתו, אך הוא לא נפל, גם לא התעלף ולא איבד את הכרתו, שריריו התנוונו וקומתו הזקופה הושפלה. תוך רגעים ספורים נותר האיש שרוע על ידיו ועל ברכיו הולך על ארבע, הילוך שהזכיר מאד את הילוכה של ה...כבשה! גם דיבורו ניטל מפיו, והוא לא היה מסוגל יותר לדבר. רק הברות שונות יצאו מפיו, הברות שדמו אף הן להיגיו הקבוע של הכבשים...

רבי דוב זצ"ל, שחשש ששומעיו יתייחסו לסיפור בספקנות, טרח להדגיש שעודנו זוכר כי בעודו ילד, בעת שהיה הולך עם הילדים בני גילו אל התלמוד תורה, היו הם עוברים מול בית האיש ההוא, שם במרפסת היה מוטל גחון על ברכיו וידיו ופולט הברות משונות, והילדים - כמו ילדים - היו מניפים לעברו אצבע מאשימה ומתריסים כנגדו: "נו, אתה עוד תעיד לדבר לשון הרע על ארץ ישראל...???"

"וימותו האנשים מוציא דיבת הארץ" (י"ד - ל"ז)
הגמ' בכתובות [ק"י ב:]: מספרת, רב אמי ורב אסי היו עוברים מחמה לצל ומצל לחמה, וכתב שם רש"י, כשהשמש הגיעה למקום שהם יושבים ולומדים והשמש הפריעה להם, עברו לצל, אבל בחורף כשהיה קר במקום שישבו, עברו לשבת במקום שיש שמש. **מעיר הסבא מסלבודקא,** רואים כמה צריכים להיות זהירים מלומר דברי לעז על ארץ ישראל, אפילו דבר אמת שכולם מכירים, שהרי החום והקור הם דבר טבעי בעונתם, ובכל זאת דבר שיכול להשתמע כתרעומת, גם אסור לומר, ולכן החליפו מקומותיהם כדי לא להתלונן.

חטא המרגלים

"כולם אנשים ראשי בני ישראל המה" (י"ג - ג)
"כלם אנשים", כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו. (רש"י)

שואל ה**הסטייפּלר**, כאן כתוב שהיו "כשרים", אבל לקמן (פסוק י"ג) כתוב "ויילכו ויבואו אל משה", וכתב רש"י, "מה ביאתן בעצה רעה, אף הליכתן בעצה רעה", מתרץ הסטייפּלר, כשנבחרו לתפקידים באמת היו כשרים, והאמינו בהבטחה שהבטיח הקב"ה שיכנסו לארץ ישראל ע"י משה רבנו ושיכבוש שבעה עמים. אבל מיד לאחר שנבחרו ומונו לתפקידים הרים, באו לכלל גאוה, הם חשבו שלא נבחרו כשליחים בלבד כדי למ, לפני שהלכו לתור את הארץ. והרי הבטחה היתה להם מהקב"ה שיכנסו לארץ ישראל, וא"כ למה יש להטיל ספק? רואים כמה חמורה מידת הגאוה, שפוגמת באמונה גם אצל אנשים גדולים. ובספר "תורה אור" של **רבי יצחק בלאזר** כותב: בוא וראה כמה גדול כוחו של לשון הרע! עשרה אנשים בלבד הצליחו להסית עם שלם לסור מדרך ה' ולהדיחו מדרך התורה, וכל זה אחרי כל הניסים הגלויים שראו, יציאת מצרים, מתן תורה וירידת המן. כתוב בחז"ל שאנשים אלו התפתו ונכשלו ע"י "נגיעה" של כבוד ונשיאות. צא ולמד, נגיעה דקה מן הדקה של כבוד, עלולה להמית דור שלם.

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (י"ג - ט"ז)
בספר "אוצר מרגליות" מספר: פעם אחת פנה אברך בישיבת וואלוז'ין ל**נצי"ב**, שהיות שהתקבל להיות רב באחת העיירות, ומטבע הדברים שיש הרבה מריבות במשך השנים, באתי לבקש ברכה מראש הישיבה שאנצל מפגעי לשון הרע ומרכילותם של בעלי הבתים בשעת מילוי תפקידי. **אמר לו הנצי"ב**, התורה מספרת לנו, שכשיהושע נבחר להיות בצוות המרגלים, שינה משה רבנו את שמו מ"הושע" ל"יהושע", שהקב"ה יציל אותו מעצת המרגלים. לעומת זאת, מצינו בתורה שכשיהושע מקבל את שרביט המנהיגות ממשו רבנו (דברים ל"ב - מ"ד), חוזר משה וקורא לו בשם הראשון "הושע בן נון", ולמה כאן משה רבנו לא חוזר על תפלתו שייציל? והתשובה, משה רבנו ידע מניסיון קודם, כמנהיג עם ישראל במדבר ארבעים שנה, שזו ברכה לבטלה שמנהיג בישראל יציל את נפשו מפגעי לשונם החרה של הבריות.

"שלח לך אנשים" (י"ג - ג)
רשעים הללו לא לקחו מוסר [רש"י]
שואל רבי ירוחם ממיר, וכי זה היה החטא שלהם שלא לקחו מוסר? אלא, ודאי יש לומר כי עיקר חטאם של המרגלים היה הוצאת דיבה על הארץ, אבל היתה עליהם תביעה שלא לקחו מוסר ולא למדו לקח ממעשיה של מרים. אחר מעשה מרים, היה עליהם לעצור להתבונן וללמוד מוסר ולקח ממאורע זה, ולא לשוב על חטאה של מרים, אבל "ורשעים הללו לא לקחו מוסר". ענין זה חידשה לנו חכמת המוסר: בכל דבר שאדם שומע או רואה, יחפש את השורש והעיקר מה עליו ללמוד, איזה לקח להוסיף, כך יביא כל "לימוד לידי מעשה".
רבי זאב אידלמן זצ"ל דייק בדברי רש"י, למה כתוב "ולא לקחו מוסר", מתאים היה לכתוב ולא למדו? ותירץ, מוסר לא מספיק ללמוד. אדם יכול לראות ולהסכים ולהנהן בראשו ודי לו בזה. מוסר הכוונה לקחת למעשה. התביעה היא, אדם שראה דבר יקח לליבו, ולא יסתפק רק בהנהן ובהסכמה בלב.

"ויתורו את ארץ כנען"
רבי שלום שברדון
זצ"ל אמר פעם בדרשה:
בתחילת הפרשה כתוב "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען", כלומר, אם ברצונכם לתור, אומר הקב"ה, יש לכם הסכמה, אתם יכולים לתור. והם קיימו את ה"ויתור", ועם כל זאת, קרה מה שקרה שנכשלו עד שנהפכו לרשעים. ק"ו כשהתורה מזהירה "ולא תתורו", ק"ו בן בנו של ק"ו מה יהיו התוצאות.

וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה.
סיפר המשגיח דישיבת לומז'א הגה"צ **רבי משה רהמטטיין** זצ"ל, בעל "יסודי הדעת": שאלתי פעם את מרן המשגיח הגה"צ **רבי ירוחם ליבוביץ** זצ"ל אודות יוצאי מצרים, איך באו לידי חטא כזה, אחרי ראותם את כל הנסים והנפלאות והמעמד הנשגב של מתן תורה בהר סיני. חשב רבי משה לתומו כי יבאר לו איזה דבר מחקר עמוק ויפרש בפניו את כל סודות הענין, אך להפתעתו השיב רבי ירוחם על שאלתו בדברים כדורבנות: זהו, אהובי כח היצר", והתחיל להקריא באזניו בקול נוגה בבכי ובדמעות "ארבעים שנה אקוט בדרך ואומר עם תועי לבב הם והם לא ידעו דרכי..." מעיד רבי משה על עצמו: "תשובתו זאת הספיקה לי יותר מהרבה יותר פירושים וביאורים, והרבה למדתי אז וגם עתה מתשובה זו. (יסודי הדעת הקדמה)

וראיתם אותו זכרתם

מצוות ציצית

הבטה בציצית

מרנא ה"חפץ חיים זיע"א בסוף ספרו שמירת הלשון כותב: עוד באתי לעורר ע"ד שאנו אומרים בכל יום בפרשת ציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד' וארז"ל ראה מביאה לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשייה. אבל אימת יכול להועיל דבר זה כשהוא לומד ויודע המצות, אך שהוא ירא שמה ישכחם וע"ז מועיל הציצית שיזכרם ולא ישכחם, וממילא יבוא לידי קיום. אבל אם לא ידע את המצות מה יועילו לו הציצית. ועל כן נכון מאוד שילמוד כל אדם "ספר מצות השם" או על כל פנים "קיצור ספר חרדים" מצות בציצית. והנה באמת ציצית הוא כמו רשימה שאדם עושה בשעה שנוסע לקנות סחורה ודרך האדם לעיין בה כמה פעמים עד שנקבע ברעיונו איזה סחורה לקנותה. אבל כל זה מועיל רק בשעה שיודע ומכיר מיני הסחורה, אבל אם אינו מכיר את מיניהם, אפילו אם יביט ברשימה כל היום לא ידע מה לקנות... וע"כ נכון לעשות כמו שכתבנו. והנה מפשטות הכתוב משמע דראיית הציצית תועלת הוא להזכיר במצות ד' ולא לתור אחר עיניו, ואם כן מה נכון הוא לראות אותם כמה פעמים ביום, ובפרט בעת שעולה איזה מחשבה שאינה טהורה על לבו, או איזה כעס, טוב מאוד להסתכל אז בציצית, ואז יפקע היצר.

ציצית – תוספת קדושה

מסופר על **אדונינו הגר"א** זיע"א שבכה לפני פטירתו, כאשר שאלוהו לסיבת בכיו, השיב: כמה יקר הוא העולם הזה, שיכול להשיג בה כל מה שרוצה מן התורה ומן המצוות, אבל בעולם הבא, אפילו אם יתן כל העולם הבא שלו, שיניחוהו לקיים שום מצוה אחת, אין רשות לזה, אבל בעולם הזה במטבע קטנה יכול להשיג מצוה שיכול לראות פני שכינה. ושאלוהו: במה? והשיב: בציצית, שאמרנו חז"ל שכל הזהיר בה זוכה רואה פני שכינה. ויש שהביאו שהגר"א החזיק בציצית, ובכה.

מרן ה"חזון איש זיע"א כתב באגרותיו: "...כשתזכה לקיים מצוות ציצית תרגיש שמחה מופרזת ברגשי קדש לקשור קשר של קיימא עם התורה והמצוה ולכרות עמה ברית עולמים..." ובמקום אחר כתב: שציצית מוסיפה קדושה על האדם. כאשר אמרו לו על תלמידים צעירים שאין ניכרת עליהם רצינות, יעץ, שילבשו ציציות כשרות, שיש בהן שיעור כדן!

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: והיה לכם לציצת וראיתם אתו זכרתם את כל מצות ה' (טו, לח לט)

בגמרא סוטה (ז, א) "דתניא היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד וכו. "מביא בספר "עלי ורדים": שאל פעם איהו "חכם" את **מרן הרב מברסק** זצ"ל על דברי הגמ' האומרת שכשאדם רואה את הציצית הוא מזכיר ברבש"ע, שאינו מבין את השייכות ואינו רואה דמיון בין הדברים. ענה לו הרב מברסק זצ"ל: "חז"ל אומרים (ע"כ, ב) שאסור להסתכל בבגדי צבעונין של אשה שלא יבוא לידי הרהורי עבירה. האם את זאת אתה כן מבין?" - "כן" ענה ה"חכם". - "ובכן הראש שלך תקין, הבעיה היא לא בחוסר הבנה, אלא היכן הראש מונח... אם היית שקוע בירא"ש היית מבין גם את הקישור בין תכלת לכסא הכבוד."

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם

סיפר הגה"צ **רבי שמשון פינקוס** זצ"ל על זקינו הגה"צ **רבי הלל** ויטקינד זצ"ל מעשה ששמע מתלמיד חכם שבבחרותו ליהוה את רבי הלל לבתי הנדיבים, וכך סיפר: יום אחד נכנסו רבי הלל ומלווהו לביתו של גביר בעל שם עולמי, תושב לונדון, שהיה מתומכי ישיבתו של רבי הלל, **ישיבת "בית יוסף" נובהרדוק** בתל אביב, והנה להפתעתם על קיר חדר קבלת הקהל התנוססה תמונה לא צנועה. רבי הלל לא היסס, קאאת ה' בערה בו, הוא ניגש אל הקיר, תלש את התמונה, קרעה לגזרים והשליכה לפח המעובר שניצב בצדי החדר, הגביר נכנס לחדר והבחין מיד כי משהו גדול נעלם מהקיר... הוא הבין ופנה לרבי הלל ואמר: "לא יפה מה שנעשה כאן..." החזיר לו רבי הלל בתמיהה מיניה וביה: "וכי יפה מה שנעשה לשטוח על הקיר תמונה שכזו?! תמה העשיר: "אבל מדוע לא שאלת אותי קודם?" ורבי הלל החזיר בתמיהה: "והאם אתה שאלת אותי לפני כן?" [כלומר: אתה סור שאני הוא המדיק לך בקריעת התמונה אך הרי אתה מדיק לי בתלייתה במקום המיועד לאורחים] הבחור שהיה עד לאירוע היה המומם, אך תדהמתו גדלה שבעתים כאשר לאחר דקות ספורות כתב הנדיב צ'ק על סכום גדול יותר מכל הפעמים בעבר.

והיה לכם לציצת וראיתם אתו זכרתם את כל מצות ה' וגו' (טו, לח לט).

סיפר **מרן הגר"י לוינשטיין** זצ"ל לתלמידו הגאון **רבי ברוך רוזנברג** ר"י סלבודקה, כאשר למד בראדן הגיע מרן המשגיח **רבינו ירוחם** ליואויץ זצ"ל לכהן בה כמשגיח, ושיחתו הראשונה היתה בענייני אמונה. אמר: חז"ל אומרים מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעוניים, לפי שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד - ואמר: "הנה כולנו לובשים ציצית, ורואים את הים, ורואים את הרקיע - וכולם "שמע מרן המשגיח ונרעש: אמת נכון הדבר! הלא הציצית באה להזכיר, והתפילין באות להזכיר", וכונתן כל המצוות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו" (רמב"ן פר' בא). ואת מי מעוררות התפילין, ועל מי פועלות כך המצוות - ואמר: "הרגשתי שאמונותי אינה אמונה, והתפילין שלי אינן תפילין, והציצית אינה ציצית. ומאז הקדשתי את חיי לקנין אמונה מושרשת ומוחשית!"

"נתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת"

סיפר **רבי ראובן קרלינשטיין** אודות מסר נפלא מהציצית שלמד **מהסטייפלר**. בחור ישיבה שהגיע אליו, ביקש רשות לצאת לפעילות תורנית של רישום בחורים לישיבות. "שב ותלמד" פסק הסטייפלר, ושלא מכל וכל את ההצעה. "אני מדבר על בין הזמנים" ביקש החבור להסביר את כוונתו, "לא במשך הזמן חלילה". בבין הזמנים זה משהו אחר, הסכים הסטייפלר. קם החבור ופנה ללכת, אך הסטייפלר רמז לו לבשת אליו, הוא לקח את הציצית שלו ואמר "אתה רואה את הציצית הזאת", הבחור נתן בראשו והסטייפלר תפס את אחד החוטים והמשיך, זה השמש המאגד וקושר את כל החוטים, הוא אחראי לכל מה שקורה פה. אלמלא הוא, לא היתה פה ציצית בכלל, כל הפעילות, הכל מגיע ממנו, אבל כשהוא התחיל את הפעילות, הוא היה הכי ארוך מכולם, והיום הוא הכי קצר מכולם.

דמויות הוד

רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל / נלב"ע כ"ו סיון תשע"א

הדרכה ללימוד המוסר

במבחן התועלת, מוסר המביא דכאון ועצבות - אין בו תועלת, ורק נזק הוא מביא, כך היה רבינו הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל עומד ומזהיר בכל הזדמנות. באחת משיחותיו בתחילת הזמן, אמר: **"כשעומדים בתחילת הזמן, כל אחד ואחד בוודאי מחשב את חשבונות נפשו לראות מצבו. אמנם צריכים בזה זהירות! והכלל הוא, שאם מחשבונות אלו יוצא לו תועלת - הרי זו היא הדרך הרצויה. אך אם חשבונות אלו שוברים אותו ומביאים צער, יגון ודכדוך בלב, הרי הם ממעשי היצר הרע, וצריך להרחיקם."** אדרבה - "הסגולה היחידה - הכוללת בתוכה את הכוח להתגבר לכל המצבים - היא להיות תמיד נפש שמחה. נפש הבאה מתוך שביעות רצון, משקידה ועליה בתורה."

ברוח זו היה מדרין ומכוון באלו ספרים רצוי ללמוד.

כאשר נשאל אם ראוי ללמוד מתוך הספר 'ראשית חכמה', המרבה בתיאור עונשי החוטאים, אמר: "אפשר לעיין בו לפעמים, אבל באופן קבוע אינו מתאים לדורנו. היום נכנסים לפחדים... הקב"ה חפץ שיעבדוהו מתוך שמחת החיים."

אחד מתלמידי רבינו, והוא כיום משמש כמורה הוראה לרבים, סיפר: בהיותי כבר שיתסר כבר שביסר, באחד מביקורי אצל רבינו, אמר לי אז שיחה ואף אמר לי לרשום זאת למען יעמדו ימים רבים. כותרת השיחה היתה: "להסתובב עם הרגשת חוסר שביעות רצון, זה הדבר הכי גרוע בעולם!"

והסביר: צריך אמנם זמנים של חשבון הנפש וביקורת עצמית ולחדד שאיפות נעלות, ברם, זה לזמנים מיוחדים, מידי פעם, אבל ההתנהלות היום יומית - צריכה להיות תמיד בשביעות רצון! (ממכתבו של בעל המעשה, בספר 'בעצתך תנחנך', ח"ב).

יסוד זה חידד, כאשר נשא דברים על עבודת ימי חודש

אלול: אין התפקיד של השופר להפחיד על מנת להתמרמר ולהתייאש, אלא לדעת להתחזק בעבודת ה'! היינו, לשים לב כיצד אנו עושים את המעשים שלנו, לבדוק האם כל מעשה שעושים נעשה בשלימות, להתפלל כמו שצריך, ללמוד יותר טוב, להתקרב אל הקב"ה, לדעת שיש לנו הזדמנות לשוב אליו ולהתחיל הכל מחדש. אבל מי שמפחד ומתמרמר, זה גורם לו לעצבות ולהתייאש, ואז אינו עושה את מה שצריך לעשות, ומפסיד את כל העבודה של חודש אלול, ואין זו אלא עצת יצר הרע!

בן ישיבה שהציג את עצמו כמי שנתון ב"משבר" (ביטוי זה הוא חדש של תקופה זו) - הגיב רבינו לעומתו, ששאל באיזה ספר מוסר ילמד בימים אלו, הזהירו רבינו: "לימוד בספרי מוסר במצב זה, צריך זהירות, איזה ספר ואיזה חלק, שלא יגרום חס וחלילה מצב רוח יותר חזק וגרוע."

הסביבות

עלון להפצת תורת המוסר

"אוהל יוסף" - נובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

פרשת בהעלותך (לבני חו"ל)

סיון התש"פ

גליון מספר 293 (326)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקזו, כי אשה כושית לקזו, ויאמרו

הרק אך במשה דיבר ה, הלא גם בנו דיבר וישמע'ה" (י"ב, איב)

קאה מרחנות ולא מכבוד

ידרה שנה לעולם. סיני היינו שנה. מדוע שנה? וכי מה עשו ישראל לאומות בכך שקיבלו את התורה! הלא הי הציע אותה קודם אליהם? אלא משום שלא קיבלו. כי אינם יכולים לקיים, אז הם מקנאים באלה שיכולים לקיים, ומהקנאה נובעת השנה.

מצב זה אינו רק בין ישראל לעמים, אלא גם בתוך כלל ישראל. אומרים חז"ל: (פסחים מט) גדולה שנה ששנאים עמי הארץ לתלמידי חכמים משנה ששנאים עכו"ם לישראל, ונשותיהם יותר מהם. מדוע? כי ה"מדידה" בין עמי הארץ לתלמידי חכמים, היא יותר גדולה ממה שהעמים מתמודדים עם ישראל. כך הסביר ר' יצחק שרשובר זצ"ל. עמי הארץ יודעים שאינם יכולים לקיים את התורה, ומתברר להם שיש מי שיכולים לקיים, והם מקנאים, ומהקנאה יוצאת שנה. וגם אצל הנשים! אותה סיבה, מביאה לתוצאה דומה.

בהמשך הפרשה רואים: "והאיש משה ענו מאד" ואחר כך: "ויקצוף הי על מרים ואהרן...". הי גילה להם ששמה השיג הרבה יותר ממה שהם חושבים, ופעולה גדולה עשה כמה שפירש, ואם הם לא הרגישו כך, זוהי הוכחה שעוד לא הגיעו לתפיסת המעלה הגבוהה הזו. כשאנו רואים תלמיד הולך ליער בכל יום שישי ולומד הרבה מוסר, ואנחנו מבטלים אותו, ואומרים שזה יותר מדי, שזה לא מוצדק, בזה אנחנו לא מכוונים אל עומק החשיבות של הדבר. המציאות היא בכחית: "פה אל פה אדבר בוי". כשטועמים את טעם הפרישות וההפקרות, רק אז מגישים את החשיבות, ומי שלא טעם לא מרגיש. והראיה: "ויאמר הי פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם..." ידועין דברי רש"י ז"ל: פתאום, נלמה עליהם פתאום והם טמאים בדרך ארץ והיו צועקים, מים! מים! להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה מאחר וגליתו עליו שכינה תדיר

הרשב"ם: כלומר עוד זאת אמרו על משה, במה יכול להתפאר עליו "הלא גם בנו", פירוש, על ידינו, דיבר לישראל. כוונת הדברים שמרים ואהרן דיברו במשה על שני דברים נפרדים: א. האשה הכושית, ב. התפארותו כאילו רק עמו דיבר הי לומר לישראל.

ויש להתבונן מה מכוונת התורה הקדושה בהבאת הסיפור הזה, ועוד עם ציון פרטים כאלו על שני נושאים נפרדים, שעליהם דיברו מרים ואהרן. אפשר לומר שרואים כאן לפי דברי הרשב"ם, כמה הכאיבה לאהרן ומרים ההרגשה של קנאת סופרים תרבה חכמה. אין מדובר כאן על קנאה פשוטה, אלא על רצונם גם הם להעביר את דבר הי לבני ישראל, גם הם קיבלו את דבר הי לומר לישראל. למשל אצלנו, או רואים במהלך היום הרבה תופעות של התמודדות וקנאה בין חברים. אבל הכל בגלל שקשה בעינינו הכבוד שהשיג החבר, אבל, מצד מעלתו והתעלותו, זה לא איכפת לנו. אין לנו אפילו מושג בקנאה האמיתית הרצויה ממעלתו של החבר.

אנו רחוקים אפילו ממידת הקנאה שהיתה בין קין והבל. גם שם, קנאתו של קין היתה מהמעלה הגבוהה שהשיג הבל, "וישע הי אל הבל ואל מנחתו", ולא מן הכבוד שהשיג. שהרי לפני מי היה יכול הבל להפגין שהשיג כבוד? אין עוד בריות בעולם זולתם. איש אינו "נותן כבוד" להבל בעבור ההישג הזה, ובדאי שכל קנאתו של קין איננה מן הכבוד אלא מעצם המעלה. כל כך חרה לו על כי הוא לא השיג את המעלה הזו, כמו שכתוב: "ואל קין ואל מנחתו לא שעה".

אנו רואים חבר מאריך בתפילה, מתפלל בהתפעלות ובהשתפכות הנפש, או מאריך ומתרגש בלימוד המוסר, או עושה איוו פעולה מיוחדת הכוללת לעין. או מתעוררת אצלנו קנאה. הקנאה היא מהכבוד ומה"בליטה" שהוא משיג. אבל מרים ואהרן קינאו במעלה הגבוהה של משה רבנו, אך היה להם לביטול ותרגומת על משה רבנו שפירש מן האשה, כאשר הם לא הרגישו צורך לנהוג כך. גם בהם דיבר הי, ולא הרגישו כי המעלה הגבוהה הזו מחייבת התנהגות מיוחדת כזו. אילו הרגשה כזו היתה מחויבת, היו גם הם מתנהגים בהתאם למעלה הגבוהה הזו.

אבל אנחנו שואפים רק לכבוד שהשיג הוולת. כך אנו רואים בכל פעם שיש חתן אצלנו וכל כך משבחים ומהללים אותו, או כל אחד מתבונן בעצמו ומקנא, כי הוא שואף רק לכבוד. כאשר רבי ישראל יעקב לובצי'נסקי זצ"ל הייד התחיל לעבוד על מידת הכבוד, עשה זאת בקיצוניות כזו, ביטל את עצמו עד עפר, עד שכולם מסביב הביטו אליו ברגשי רחמנות: איזה אומלל, מה יהיה ממנו? אף פעם לא יצליח! תמיד יאר מסכן! ולבסוף כולם ראו לאילו העלכות זכה ואיזה מעמד מצויין השיג! אז כולם התחילו לקנא בו במקום שכל כך ביטלו אותו. מה קרה פתאום? הם מקנאים מהכבוד שהוא עכשיו משיג, ולא ממעלתו הנפש. וגם על הסטייפלר זצ"ל מספרים שמדת הבטחון אצלו כל כך חזקה עד כי הוא ממאן לקבל שום טיפול מרופאים, ואנו לא מבינים זאת. כללו של דבר, כל ביטול של הוולת נובע מקנאה. זהו מה שגילו לנו חז"ל: התורה ניתנה על הר סיני, כי ביום שירדה תורה לעולם,

רואים מכאן שאדם שעובד על עצמו, ומצייר את הנסיון לנגד עיניו אז הוא מוכן יותר, ובכוא הנסיון קל לו יותר לעבור אותו. ואם רואים שלא עבר את הנסיון אז מבינים שלא בחר לו מראש את הדרך הגבוהה. זה היה הגילוי למרים ואהרן במילה "פתאום". הוכיח להם שטענו בכך שחשבו שדרכו של משה היתה קיצונית יותר מדאי. והספורנו כותב יותר קשה: "ומדוע לא ידאתם", לא ימלט שאין זה כי אם רוע לב, שאם חשבתם שאני מכיר במעשי, אם כן חשבתם עלי תועה שאני חפץ ברשעים, היפך מה שהיה לכם לחשוב, שלא הייתי מוכה אותו לזאת המעלה אלא מפני שהוא ראוי לכך... כמה זה נורא, רוע לב! כאילו חושבים שהי טוענה וכאילו שהוא יתברך חפץ ברשעים! מי הם הרשעים האלו? ח"ו משה רבנו! האשמה כה חמורה! אלא רואים שהתמודדות צריכה להיות אך ורק על המעלה הגבוהה, ורק מזה יש לקנא.

כך אנו רואים גם בתחילת הפרשה: למה נסמכה פרשת המורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה או דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבעו. אמר לו הקב"ה חייך, שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות. רואים כאן איך אהרן הכהן לא הסתפק, ורצה מעלה נוספת ברוחניות. זו צריכה להיות שאיפתו, להתמודד עם המעלות של חבריו כדי להשיג אותם. ולהרגיש חלישות הדעת אם לא להשיגם. כל הזמן צריך לחשוף את עצמו האם התמודדות יסודה ברצון להתעלות, או ח"ו להיפך בקנאה, ושנאה, ושפלות. את המידות הרעות צריך להרחיק, ולשאוף להעפיל במדרגות גבוהות, ולא להסתפק במועט.

בחודש הראשון (ט, א)

כותב רש"י: "פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת שאין שוקל ומאחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותו של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד". צ"ב, מהו הרווח בזה שהעמדנו את הפרשה באיחור כלשהו, הלא סוף סוף שתי הפרשיות ילמדו על ידינו והגנות תגלה, אם לא בתחילה אז קצת לאחר מכן, מהו הרווח בזה? היה הגה"צ רבי ירוחם ליוואויץ זצ"ל משגיח ישיבת מיר מבאר שמוזה נלמד עד כמה דקדקה התורה בכבוד הבריות, שגם אם צריך לכתוב גנות, צריך להשתדל להקטין אותו ולדחות אותו, גם אם הדחיה קטנה בכחוט השערה כבר דבר גדול הוא, שהרי טבעו של אדם הוא שכל שקרוב הוא לתחילת הספר, הוא לומד אותו יותר בעיון, ולכן דוחה התורה ומאחרת מעט כתיבת פרשה זו כדי לשמור ככל שניתן על כבוד ישראל ולא לדבר בגנותו.

סיפר הרה"צ רבי שלמה הופמן זצ"ל: "כשהיה הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל מגיע מחו"ל היה מתאכסן בבית חמותו, אלמנת הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, והיו מקבלים את פניו גדולי ונקיי הדעת שבירושלים כדי להיווצר עמו ולשוחח בדברי תורה". באחת הפעמים בקבלת פנים, הבחין הרב קוטלר בדמותה של בעלת הבית - חמותו כשהיא שולחת מבטים חטופים לתוך החדר. ואז הבחין שטרם נגעה יד המשתתפים בעוגיות ומיני המאפה שהגישה הרבנית אל השולחן. שאיל מיד הרב את הנוכחים 'מדוע אינכם טועמים דבר מה?' נענו הרבנים במשיכת כתפיים, ואחד תהה בקול נמוך: 'דאס איז וינברגס?' (-האם זו תוצרת של מאפיית וינברג, שהיא הכשרות היותר מהודרת בעת הדיא), הגיב הרב קוטלר: 'אי וינברג - נישט וינברג (כן וינברג, לא וינברג) ותיכף נטל לידו מן המדונות, בירך ואכל. וכמובן בירכו גם שאר האורחים". "כשנתפזרה האסיפה ורק אני נשארת במקום" המשיך ר' שלמה", פנה אלי, הגאון זצ"ל בנימת תרעומת ותיכוחת אהבה ואמר לי: 'הא לך סוגיית שיקול הדעת - על ספק ספיקא של מנהג, חומר מרובן מקפידים ומחמירים, אבל על ודאי דאורייתא של הונאת וצער אלמנה אשת חבר ועוד איסורים, מדלגים בלא לשים לב... (לתוך עליון)

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0527639747 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com